

Tribuna

Dimarts

Montserrat
Nebrera

Dimecres

Miquel
de Palol

Dijous

Agnès
Rotger

Divendres

Josep-Lluís
Carod-Rovira

Dissabte

Gemma
Aguilera

Diumenge

Santiago
Niño-Becerra

Estrès i autoritarisme

FLORENT

David Bueno

Fundador de la
Càtedra de
Neuroeducació
UB-EDU1st

Fa uns mesos vaig llegir *Estrès i llibertat*, del filòsof alemany Peter Sloterdijk. Reflexiona, des d'una perspectiva nietzschiana, sobre com afecta la llibertat l'estrès generat per una realitat que sovint sentim que ens oprimeix i que ens fa viure sota la pressió de malestars de tota mena, alimentats pels mitjans de comunicació i les xarxes i els sistemes d'organització social. Just l'acabo de rellegir esperonat per una notícia que ha estat present en tots els mitjans de comunicació: segons militars d'alt rang i presidents de diversos països europeus, ens hauríem de mentalitzar que vivim un estat de preguerra.

NO PRETENC DISCUTIR la certesa d'aquesta afirmació, que desconec, ni tampoc sobre els interessos econòmics que hi pot haver

darrere. Vull reflexionar sobre l'efecte que pot tenir l'estrès, sovint inconscient però que s'alimenta d'aquesta i de moltes altres notícies similars, sobre el biaix autoritari que s'està estenent per Europa, si més no atenent a la dada de l'increment de vots dels partits d'extrema dreta; i també sobre la responsabilitat que individualment tenim tots i totes amb les nostres actituds diàries.

DES D'UNA PERSPECTIVA neurocientífica, l'estrès és una reacció fisiològica davant una situació que percebem com una amenaça. En clau mental, restringeix l'amplitud de visió i fa que ens concentrem en l'origen de l'amenaça. A més, quan és crònic, disminueix l'eficiència de funcionament de l'escorça prefrontal, que s'encarrega de gestionar la capacitat reflexiva i de planificació, i permet que prenguem decisions raonades, no únicament impulsives. Dit d'una altra manera, l'estrès crònic restringeix la nostra llibertat de decisió raonada i crítica i ens fa més manipulables per les notícies i els interessos de l'entorn. Fins aquí, res que sigui especialment nou.

“L'increment d'estrès social és palpable al nostre entorn, com també el biaix progressiu cap a polítiques pròpies de l'extrema dreta

“Estem portant cap endins nostre l'autoritarisme social creixent, o som nosaltres qui amb les nostres actituds autoritàries estem canviant el model social?

TANMATEIX, un treball publicat fa una quinzena d'anys pels psicòlegs belgues Alain van Hiel i Barbara de Clercq a l'*European Journal of Personality* aporta una dada especialment rellevant. Un parell d'estudis fets amb gairebé 250 voluntaris demostren que, en situacions d'estrès, l'autoritarisme, especialment el que prové de l'extrema dreta, fa que disminueixi el malestar mental que genera l'estrès crònic. El motiu és simple: promou o obliga a l'obediència col·lectiva per sobre de la reflexivitat crítica individual. I justament les capacitats reflexiva i crítica són les que es veuen més afectades quan tenim estrès crònic. En aquesta situació, l'autoritarisme ens fa sentir més còmodes.

L'INCREMENT D'ESTRÈS SOCIAL és palpable al nostre entorn, com també el biaix progressiu cap a polítiques pròpies de l'extrema dreta. I notícies com la que he esmentat contribueixen a incrementar-lo i, en conseqüència, al viratge cap a posicions cada cop més autoritàries. Probablement el més senzill seria culpabilitzar els factors externs, com els interessos polítics, econòmics, etcètera. Però també hem de fer una mirada cap al nostre interior, perquè les actituds globals sorgeixen de la suma de les individuals.

DARRERAMENT m'he trobat en diverses situacions que em fan pensar que a títol individual estem sent cada cop també més autoritaris. Parlo, per descomptat, en termes generals, sabent que les generalitzacions sempre acaben sent injustes per a moltes persones. Per exemple, en la remodelació dels plans d'estudis d'alguns màsters oficials en què participo, s'ha passat de fer-los de manera pactada i consensuada entre tots els participants, en una rècula de reunions interminables però altament productives i engrescadores, a actituds autoritàries que simplement imposen els canvis –sovint a favor de l'entorn professional de qui té aquesta actitud.

¿ESTEM PORTANT CAP ENDINS nostre l'autoritarisme social creixent, o potser és just al contrari i som nosaltres, parlant de manera generalista, qui amb les nostres actituds autoritàries, sovint fetes de manera inconscient, estem canviant el model social? En qualsevol cas, discrepo de les persones que, cada cop de manera més habitual, diuen que el sistema educatiu no prepara els alumnes per al món real, i que això genera molts inadaptats. Ens hem de preparar, i hem de preparar les noves generacions, per ser tots i totes motor de canvi d'una realitat que se'n ven de preguerra i se'n presenta cada cop més autoritària, si la realitat futura que volem és una altra, més crítica, reflexiva, empoderada, compromesa amb la diversitat i dialogant.